

Norges vassdrags- og energidirektorat

uttalelse@nve.no

Bergen, 26.06.21

Dette innspillet sendes på vegne av Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland og Norsk Ornitologisk Forening Hordaland fylkeslag.

Innspill til vilkårsrevisjon for *Eidfjord nord*-reguleringen

Innledning og bakgrunn

Eidfjordvassdraget, med Bjoreio og Eio, er historisk sett et av de viktigste laksevassdragene i gamle Hordaland fylke, men vannkraftregulering i forbindelse med Sima kraftverk, og fiskeoppdrett i Hardangerfjorden, har medført en betydelig og alvorlig reduksjon av bestandene av både laks og sjøørret i Bjoreio. På samme måte har bestandene av anadrom laksefisk i Sima (Simadalselva) vist en svært negativ utvikling. Både Bjoreio og Sima har også åpenbart store verdier som landskapselement og er dermed viktige for friluftsliv og turisme. Bjoreio renner via Vøringsfossen, som er en av Norges aller viktigste naturbaserte turistmål.

Bjoreio renner fra Tinnhølen (1213 moh. på Hardangervidda) og ned til Eidfjordvatnet, der den nederste delen mellom Eidfjordvatnet og Eidfjorden heter Eio. Elva følger Bjoreiddalen, Sysendalen og Måbødalen på sin ferd ned til Eidfjordvatnet. Bjoreio følger her den nasjonale turistvegen Rv. 7 fra omtrent 1000 moh. på Hardangervidda og nedover dalføret (Rv. 7 «skiller lag» med Bjoreio omtrent 4 km ovenfor Sysendammen), og utgjør der et svært viktig landskapselement – i tillegg selvsagt til å være et viktig habitat for fisk, fugl, insekter og planter (kantsonene for sistnevnte).

FNF Hordaland ønsker å understreke at det er viktig å ta hensyn *både* til anadrom laksefisk, og til øvrig biologisk mangfold, landskap og friluftsliv/opplevelseskvaliteter også i de delene av vassdragene som ligger ovenfor de anadrome elvestrekningene.

FNF Hordaland krevde i januar 2015 vilkårsrevisjon av Eidfjordvassdraget. Her er et utdrag fra begrunnelsen til FNF Hordaland:

«Eidfjordvassdraget har særs stor verdi som laksevassdrag, med sin bestand av storlaks. Situasjonen for laksestammen i Eidfjordvassdraget har i mange år vore, og er framleis, kritisk. Vassdraget har ein bestand med sjøaure som og er redusert (kategorisert som *hensynskrevjande* i Lakseregisteret).

Det er svært redusert vassføring i Eidfjordvassdraget i dag, og vasskraftsutbygging er vurdert som avgjerande for den negative utviklinga av laksebestanden. Manglande minstevassføring vinterstid er ein flaskehals for produksjon av anadrom fisk i vassdraget, mellom anna på grunn av at lav vassføring fører til redusert gyteareal, tørrlegging og frysing av egg. Redusert vassføring har også gjeve problem for smoltutvandringa og oppvandring av gytefisk.

I tillegg til store verdiar for fisk og fiske har Eidfjordvassdraget vesentlege landskapsverdiar, med mellom anna Vøringsfossen som turistattraksjon og landskapselement. I tillegg finner vi Skykkjedalsfossen i naboelva Sima som ein av Noregs 10 høgste fossar. Fleire av magasinane i Eidfjordvassdraget grenser opp mot Hardangervidda nasjonalpark og Skaupsjøen/Hardangerjøkulen, som er nasjonalt viktige friluftsområde med mellom anna fleire DNT (Den Norske Turistforeining) rute- og hyttenett.»

FNF Hordaland foreslo den forbindelse følgende tiltak:

«Vi meiner dagens krav til slepp av minstevassføring i Bjoreio ikkje er tilstrekkeleg, og at det er behov for auka vassføring i vassdraget. I tillegg må ein sikre slepp av noe vatn både sommar- og vinterstid på del av Bjoreio ovenfor fossen som i dag er utan minstevannføring. . Det må i revisjonsprosessen gjennomførast undersøkingar for å avdekke kva slags drift/effektkjøring som gir den beste økologiske tilstanden for vassdraget. Ein bør også vurdere magasinrestriksjonar i Rembedalsvatnet av omsyn til landskap og friluftsliv. Vi forventar at dei miljørettslege prinsippa i naturmangfaldlova §§ 8-12 leggas til grunn i revisjonsprosessen.»

Eidfjordvassdraget (Bjoreio)

Skoglund mfl. (2019) poengterer at selv om gytebestandene av laks og sjøørret i Eidfjordvassdraget har økt etter 2009/2010, er bestandene med stor sannsynlighet fortsatt lavere enn i perioden før reguleringen. I samme rapport (side 52–53) presenteres en rekke, anbefalte tiltak for Eidfjordvassdraget. FNF Hordaland forventer at disse anbefalingene følges opp i forbindelse med den kommende vilkårsrevisjonen.

Skoglund mfl. (2019) skriver også følgende: «Manøvreringsreglementet som har vært gjeldende i perioden 2013–2018 innebærer at minstevannføringen til Vøringsfossen og Bjoreio i perioden 01.06–15.09 ble redusert fra 12 m³/s til 11 m³/s, mot at det ble sluppet 0,7 m³/s i perioden 15.11–14.04. Eggoverlevelsen i perioden med dette manøvreringsreglementet er blant den høyeste i undersøkelsesperioden. Fra 2018 ble det innvilget et nytt reglement som innebærer at vannslippet i i Bjoreio i vinterperioden opprettholdes, mens det i tillegg skal overholdes en minstevannføring på 1,5 m³/s ved Høl i perioden 15.09–15.11 og 14.04–01.06. Dette manøvreringsreglementet gjelder frem til revisjonssaken er avsluttet.»

FNF Hordaland mener at alternativ A3 i tabell 10 i revisjonsdokumentet fra Statkraft må legges til grunn når det gjelder vannslipp til Bjoreio, da i tillegg til å sikre en akseptabel helårsminstevannføring også for strekningen som ligger overfor Leiro/Armodhølen – se avsnittene lenger nede om denne strekningen. Alternativ A3 vil sikre tilstrekkelig vintervannføring for rogn, yngel og gytefisk av laks og sjøørret i Bjoreio. Et krafttap på 10,3 GWh er akseptabelt i et så viktig anadromt vassdrag.

Skoglund mfl. (2019) skriver at det ikke foreligger noen målinger av vanddekt areal ved vannføringer lavere enn 1 m³/s, men at det antas at vanddekt areal vil synke enda ganske raskt når man kommer under 1 m³/s. Figur 19 i Skoglund mfl. (2019) viser eggoverlevelse i forhold til ulike regimer for

laveste ukemiddelvanntføring i løpet av vinteren. FNF Hordaland mener at bla. disse resultatene utgjør et kunnskapsbasert argument for nevnte alternativ A3.

For Storlia kraftverk gjelder det etter hva vi forstår at det skal slippes 1,0 m³/s i perioden 1. juni-30. september, og 100 l/s i perioden 1. okt – 31. mai. FNF forutsetter at denne minstevannføringen økes (se under) og at den må gjelde *hele* strekningen ned til Armodhølen. Et slikt slipp vil også bidra til å heve vanntemperaturen om sommeren på anadrom strekning i Bjoreio, her er økt vanntemperatur i vekstsesongen viktig for fisk (Skoglund mfl. 2019) siden alternativet er slipp av kaldere vann fra Sysendammen.

Bjoreio mellom inntaket til Sysendammen og Armodhølen

Det er viktig for FNF Hordaland å påpeke at strekningen mellom inntaket til Sysendammen og til der Leiro renner ut i Bjoreio (Armodhølen) *også* må få en vedtatt minstevannføring, ellers vil man risikere at denne strekningen mer eller mindre tørrelagges i perioder der det meste av vannet går til Sysendammen. Denne strekningen er på nærmere 2,5 km (målt ned til utløpet av Armodhølen), har en høydeforskjell 157 meter, som blant annet inkluderer Storlifossen som har et fall på i underkant av 30 meter. Strekningen er viktig både for biologisk mangfold og også som landskapselement, eksempelvis langs den nasjonale turistvegen Rv. 7.

Den berørte strekningen av Bjoreio mellom Storlia og Armodhølen 24. juni 2021. Vassdraget er her tilnærmet tørrlagt. Foto: Marit Myklatun.

Eidfjord kommune skriver i sitt innspill til revisjonsdokumentet (datert 25. mars 2021) følgende om Storlifossen: «Vassføringa i Storlifossen er godt synleg der elveløpet går over blankskurt fjell. Dette er eit landskapselement som er viktig for store delar av Sysendalen.»

Vi tar her med at denne elvestrekningen omfattes av friluftslivsområdet *Sysendalen-Isdalen*, som er vurdert å være et *svært viktig friluftslivsområde* (jf. *Naturbase*). Friluftslivskvalitetene inkluderer turgåing, bading, fiske mm. I *Artskart* fremkommer det også at området er en del av et mulig hekkeområde for lirype (*nær truet*). Vi minner her om *Lov om naturmangfold* § 8–12.

Strekningen mellom inntaket til Sysendammen og Armodhølen er så vidt FNF Hordaland kan se, ikke omfattet av konsesjonen som gjelder Storlia kraftverk – dette siden strekningen ikke bare påvirkes av hvor mye vann som slippes fra Storlia kraftverk, *men også av hvor mye vann som slippes inn i Sysendammen*, via den aktuelle sperredammen. Den nevnte strekningen ser heller ikke ut til å være eksplisitt nevnt i revisjonsdokumentet.

FNF Hordaland ønsker å understreke at det er viktig at også denne strekningen blir presisert og hensyntatt i den videre konsesjonsrevideringen/revisjonsbehandlingen. Det er viktig å få på plass en minstevannføring også i denne delen av vassdraget, da for å ivareta både hensyn til fisk og annet biologisk mangfold, og også det viktige landskapselementet som Bjoreio utgjør også på denne strekningen.

FNF Hordaland har fått informasjon om at denne aktuelle strekningen av Bjoreio er tørrlagt deler av året, særlig om vinteren frem til snøsmeltingen starter. Ørreten i dette området bærer også visstnok preg av de svært variable vannforholdene, noe som da vises ved lav vekst.

Det bør her være et krav om at minst 1,5 m³/s om sommeren og minst 0,2 m³/s om vinteren slippes forbi inntaket til Sysendammen (ved sperredammen i Bjoreio), og da slippes videre ned mot Armodshølen. Dette vil sikre en viss overlevelse av fisk på strekningen, men også være positivt i forhold til opplevelsesverdien av rennende vann og elva som landskapselement om sommeren. Dette vannet vil naturligvis også komme anadrom elvestrekning til gode.

Sima (Simadalselva)

Når det gjelder Sima, har det også vært en økning i gytebestanden for sjøaure i perioden 2012–2019, sammenlignet med årene 2005–2011 (Skoglund mfl. 2020). Når det gjelder laks, har registrert eggtetthet for 10-årsperioden 2010-2019 ligget under 0,5 egg pr. m² for 7 av årene. Ifølge (Skoglund mfl. 2020) er det ikke fastsatt et konkret gytebestandsmål for laks i Sima, men referert til målsetting for lignende vassdrag i regionen antar (Skoglund mfl. 2020) at gytebestanden bør være såpass stor at eggtettheten ligger på 2 egg pr. m² – dette for å sikre en fullverdig rekruttering i vassdraget.

FNF Hordaland ønsker her alternativ A1 i tabell 11 i revisjonsdokumentet fra Statkraft. Dette vil sikre tilstrekkelig vannføring til å unngå omfattende tørrlegging av rogn vinterstid, mens økt vannføring om sommeren vil gi økt vanndekket areal, noe som vil være positivt for produksjonen av yngel på anadrom strekning. For Sima vil krafttapet (19,8 GWh) bli større enn tilfellet for Bjoreio (ved alternativ A3 der), men i Sima er det ikke noen minstevannføring fra før – i motsetning til hva det er i Bjoreio.

Når det gjelder Skytjefossen skriver Statkraft at det vil være teknisk vanskelig å øke vannslippet til denne fossen, uten at det må slippes uforholdsmessig mye vann ut, dette fordi vannslippet må skje fra et bekkeinntak med bjelkestengsel. Her mener FNF Hordaland at det må være mulig å finne en

teknisk løsning knyttet til dette inntaket, som gjør at man i hvert fall kan slippe ut noe vann som renner til fossen, mens noe vann da går videre til magasinet.

Eidfjord kommune skriver i sitt innspill til revisjonsdokumentet at «vass-slepp via Skytjedalsvatnet vil og sikra ei lita vassføring i Skytjefossen som vil bidra til å oppretthalda naturtypen *fossesprøytsone*. Denne fossen har potensial til å vera viktig i turistsamanheng, noko Statkraft er usamd i. Mangel på vassføring har gjort det usikkert å bruka Skytjefossen i marknadsføringa.» Eidfjord kommune skriver vidare at krav om miljøbasert vannføring gjennom året, regler for minstevannføring hele året, og vurdering av fysiske tiltak i vassdraga for å optimalisere produksjon av smolt og mulighet for fiske, også skal gjelde Sima (ikke bare for Bjoreio). FNF Hordaland støtter Eidfjord kommune i disse synspunktene.

Eidfjord kommune presiserer i samme brev at vannslipp via Skytjedalen vil være et positivt bidrag for fossenaturen og attraksjoner i bygda, samtidig som de ser det som lite ønskelig å tappe vann fra Rembesdalsvatnet, da på grunn av dets funksjon knyttet til flomdemping.

DNT har ruter som går forbi både Skytjedalsfossen og rundt Rembesdalsvatnet. Som vist i kartutsnitt fra UT.no. For friluftslivet er det viktig å beholde så autentiske naturtyper og naturkvaliteter som mulig. Skytjedalsfossen er et fantastisk landskapselement med stor opplevelsesverdi, selv om den ikke er tilrettelagt for de store turiststrømmene. Fossesprøytsone er verdifull å bevare i seg selv, grunnet naturmangfoldet dette gir grunnlag for. Det er derfor viktig å sikre et vesentlig vannslipp til fossen.

Merka DNT-stier i rødt.

Avsluttende kommentarer

Slik også Eidfjord kommune signaliserer i sitt innspill til revisjonsdokumentet, mener også FNF Hordaland at det må på plass overordnet, miljøbasert vannføring gjennom året, som da er tilpasset både produksjon av laksefisk og landskaps- og friluftslivsverdier i området. En slik miljøbasert vannføring må omfatte klare krav til minstevannføring hele året, og for alle strekninger, i tillegg til vurdering av fysiske tiltak i vassdragene, som kan bedre forholdene for fisk. Dette gjelder altså både for Eidfjordvassdraget og for Sima.

FNF Hordaland støtter også kommunens forslag om tiltak for å redusere begroing i Isdalsvatnet og Skytjedalsvatnet, samt bedre muligheten for ørret til å vandre fra Bjoreio til Tinnhølen. Vandrekt areal i vann og vassdrag må vurderes som et eget punkt knyttet opp til både friluftsliv og landskap, men også opp mot biologisk mangfold som fugl, ørret og vegetasjon.

FNF Hordaland ønsker dermed oppsummert følgende minstevannføringer for de ulike elvestrekningene/vassdragene:

Bjoreio – anadrom strekning inkl. Vøringsfossen: Vannslipp 0,7 m³/s fra Sysenvatn uke 1-15 og 47-52, minstevannføring målt på Høl på 1,5 m³/s i uke 16-22, og 11 m³/s i uke 23-37, samt 1,5 m³/s målt på Høl i uke 38 – 46. Kravet tilsvarer alternativ A3 i tabell 10.

Bjoreio – Storlia til Armodhølen: minst 1,5 m³/s om sommeren og minst 0,2 m³/s om vinteren slippes forbi inntaket til Sysendammen (ved sperredammen i Bjoreio), og da slippes videre ned mot Armodshølen.

Sima: Minimum 0,3 m³/s om vinteren og 2,1 m³/s om sommeren målt på Tveit. Hvis teknisk løsbart så må et vannslipp fra bekkeinntak til Skytjefossen inngå i minstevannføringen om sommeren – sammen med slipp fra Rembesdalsvatn. Kravet tilsvarer alternativ A1 i tabell 11 ift minstevannføringer gjennom året.

FNF Hordaland støtter i tillegg Ulvik kommune sitt krav om en minstevannføring på anadrom strekning i *Austdøla*, hvor det i gjeldende manøvreringsreglement ikke er krav om slipp av vann. Selv et beskjedent vannslipp vil her kunne ha stor nytteverdi for anadrom fisk og vannmiljø.

Vennlig hilsen,

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland

v/ koordinator Gunvar Mikkelsen

Alv Arne Lyse, styremedlem FNF-Hordaland

Referanser til rapporter

Skoglund H mfl. 2019. Fiskeribiologiske undersøkelser i Eidfjordvassdraget – rapport for undersøkelser i 2019. NORCE LFI. Rapport nr. 377. 63 sider.

Skoglund H mfl. 2020. Undersøkelse av laksefisk i seks regulerte vassdrag i Hardanger – Årsrapport for 2019. NORCE LFI. Rapport nr. 369. 60 sider.

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftsansjasjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftsansjessene i fylket. Per i dag er det elleve ansjasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, Norsk Ornitologisk Forening Hordaland fylkeslag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT), Voss Kajakklubb og Hordaland krins av Norges Speiderforbund. Sammen representerer ansjasjonene rundt 40.000 medlemmer i det tidligere fylket.

